

Ako sa stať opäť tigrom. Hostia: Ľudovít Ódor, člen Bankovej rady NBS a Vladimír Baláž, Prognostický ústav SAV

Robert Žitňanský - [Televízna stanica TA 3](#), Analýzy a trendy, 21.30, 17.6.2010.

R. ŽITŇANSKÝ, moderátor:

"Pekný večer. Vitajte pri sledovaní Analýz a trendov. Parlamentné voľby sú za nami a Slovensko bude mať podľa všetkého nasledujúce štyri roky vládu stredopravicových strán. Vznikajúca vládna koalícia preberá ekonomiku v neutešenom stave. Slovensko má opäť problémy s verejnými financiami, zaspali aj štrukturálne reformy a modernizácia krajiny. Čo všetko a ako by nová vláda mala urobiť, aby sa Slovensko opäť stalo stredoeurópskym tigrom? V štúdiu o tom budú debatovať Vladimír BALÁŽ z Prognostického ústavu Slovenskej akadémie vied a Ľudovít ÓDOR, člen **Bankovej rady Národnej banky Slovenska**. Pekný večer."

V. BALÁŽ, Prognostický ústav SAV:

"Dobrý večer."

Ľ. ÓDOR, člen **Bankovej rady NBS**:

"Dobrý večer."

R. ŽITŇANSKÝ:

"Takže, v akom stave, aj keď v úvode som načrtnol to, čo je všeobecný konsenzus, že v neutešenom, ale keby sme to mohli rozmeniť na drobné, v akom stave nová vláda nájde krajinu, myslím v akom ekonomickom stave?"

Ľ. ÓDOR:

"Povedal by som, že v takom pokrízovom stave, to znamená, že verejné financie sú s veľmi vysokým schodkom, stratili sme časť svojho ekonomického potenciálu a bude treba urobiť množstvo aj štrukturálnych opatrení na to, aby sme opäť mohli naštartovať motory ekonomiky. Takže na týchto dvoch frontoch ešte nás čaká dosť práce."

R. ŽITŇANSKÝ:

"Čo sú také tie akútne veci, lebo je extrémne veľa rôznych dlhodobých vecí, ku ktorým sa dostaneme nakoniec o chvíľočku, ale čo si myslíte, že je akútny problém na riešenie?"

V. BALÁŽ:

"Myslím si, že taký akútny problém na riešenie je predovšetkým stav financií, a to najmä v oblasti štátneho rozpočtu a príjmov Sociálnej poisťovne. Tak skutočne narastá nám veľká diera v obidvoch týchto systémoch, a hoci my nie sme ešte v takej situácii ako Grécko, keby to pokračovalo týmto tempom ďalších štyri, päť rokov, tak by sme sa na tej pozícii mohli ako ocitnúť, pretože si myslím, že naozaj táto krajina nie je v stave, aby vytvárala také deficity, ako si to dovolili niektorí starí členovia **Európskej únie**."

R. ŽITŇANSKÝ:

"Keď sa hovorí o slovenských ekonomických problémoch, vždy záleží od toho, kto o nich rozpráva, a aké má motivácie, povedzme, veľmi často máme sklon zvalovať všetko na nejaké jednorazové, náhodné, vonkajšie faktory, prišla kríza, nemôžeme za to, ale keby nebola, darí sa nám, a keď kríza odíde, a doznie, tak sa nám znova bude dariť. Keď sa pozriete na mapu slovenských problémov v hospodárstve, v ekonomike, v ekonomickom vývoji, ktoré z tých problémov, ktoré sú také najviditeľnejšie a najpálčivejšie, sú podľa vás naozaj takéto krátkodobé, spôsobené nejakým náhodným výkyvom, a ktoré sú proste zabudované úplne v jadre alebo v koreňoch toho celého, čo my tu máme, proste nemôžeme sa spoliehať na to, že samé zase raz odídu."

Ľ. ÓDOR:

"Tak, keď sa pozrieme na to, čo spomínal aj pán BALÁŽ, verejné financie, tak krátkodobou samozrejme je tam negatívny vplyv na deficit verejných financií, ale keď toto zoberieme preč, tak stále tam je diera, ktorú bude treba konsolidovať na úrovni 5 percent HDP, čo vôbec nie je málo, takže tá kríza tu necháva aj dlhodobé následky. Čo sa týka tých štrukturálnych systémov, tak myslím si, že minimálne také tri, štyri oblasti treba spomenúť, kde naozaj má Slovensko problém s týmito systémami. Prvé je pochopiteľne zdravotníctvo, vzdelávací systém, a ja by som tam zaradil ešte aj netransparentné konanie, korupciu, ktorá už začína byť zakorenená vlastne v spoločnosti, a tieto tri veľké štrukturálne problémy bude musieť tá nová vláda nejakým spôsobom riešiť."

R. ŽITŇANSKÝ:

"To už sa dostávame k jednej z dvoch takých hlavných vetiev, asi to, čo by budúca vláda mala robiť okrem ozdravovania verejných financií, ku ktorému sa ešte o chvíľku vrátíme, tak ale poďme teraz k tým štrukturálnym zmenám, alebo k štrukturálnym reformám, alebo ako to nazveme. Čo podľa vás treba riešiť najmä? Spomenuli ste nejaké z tých problémov. Na čo, podľa vášho názoru, by sa nová vláda mala sústrediť tak, aby tie opatrenia boli aj účinné, aj vyriešili ten problém, ale aj aby boli politicky priechodné, aj, povedzme, aby boli politicky udržateľné po nejakej ďalšej zmene, výmene vládnych garnitúr, čo už je politická ekonómia, nie ekonómia, to je jasné, ale predsa len, máme nejakú skúsenosť už so striedaním moci, takže čo je taká hlavná vec a ako na ňu? Ťažká otázka."

V. BALÁŽ:

"Ťažká otázka, ale musíme si uvedomiť, že tie problémy sú naozaj hlboké a nie je možné riešiť ich ľahko a príjemne, alebo aby to nebolelo. Je skutočne pravda, že do tých verejných financií sa premieta viacero faktorov. Sú to aj nejaké, povedzme, krátkodobé, alebo tie externé faktory, ako to je vplyv krízy, ale však si vlastne uvedomíme, že kríza sa už de facto končí, a tá diera v tých verejných financiách sa ďalej zväčšuje, čiže sú tam aj iné vplyvy, ako tieto nejaké náhodné externé šoky. Začínajú sa nám prejavovať aj nejaké dôsledky starnutia populácie, začínajú sa nám prejavovať dôsledky toho, že naša ekonomika nedokáže nejakým spôsobom flexibilne odpovedať na tie výzvy globalizácie. Vieme, že naša ekonomika naozaj závisí od zahraničných investorov, teda od toho, či nám teda ponúknu nejakú prácu, a či túto prácu dokážeme vyviezť. A tá naša ekonomika v súčasnosti trpí vysokou nezamestnanosťou, to znamená, že nedokáže absorbovať v rozsiahlej miere nové investície, nedokážeme nabudieť ten hospodársky rast na takú mieru, aby sa nám tú nezamestnanosť podarilo znižovať. A potom samozrejme z toho vznikajú aj výpadky na príjmovej strane rozpočtu, pretože nezamestnaní pochopiteľne neplatia dane z príjmu, majú nižšiu spotrebu, čiže znižuje sa výber DPH, naopak treba im **platiť** sociálne dávky atď. Čiže je to celý komplex problémov, ktoré navzájom súvisia."

R. ŽITŇANSKÝ:

"Ja to budem prehnane zjednodušovať a klást' také naivné otázky. Teda vyplýva z toho, čo hovoríte, že v prvom rade sa musíme zamerať na zásadné zlepšenie podnikateľského prostredia, aby sme oživilí podnikanie na Slovensku, aby sme pritiahli nových investorov, a keď sa podarí toto naštartovať, potom budeme mať aj prostriedky, aj taký ako výdych, proste tú trošku eufórie, akú sme už zažili, kedy bude zrazu možno priestor riešiť iné veci?"

V. BALÁŽ:

"To je nevyhnutná, nie však postačujúca podmienka, ako sa hovorí. Skutočne, my musíme vytvoriť také prostredie, aby sme tých investorov prilákali, pretože my sme naozaj taká malá otvorená ekonomika, my, keď zrátame všetky vývozy a dovozy tovarov a služieb, tak sa dostaneme k obratu, ktorý má pomer 180 percent HDP, vývoz plus dovoz. Čiže naozaj závisíme od toho, čo predáme vonku. To podnikateľské prostredie je jedna vec, ale samozrejme nestačí len prostredie, musíme dodať aj kvalitných ľudí, a musíme vybudovať aj kvalitné systémy verejných financií, ktoré urobia našu ekonomiku udržateľnou. Viete, ešte možno v rokoch 2000 až 2007 bola takou (...) otázka vysokého rastu, dobehneme, predbehneme. Kedy dobehneme Nemecko, kedy dobehneme vyspelé krajiny. Ale my potrebujeme nie rýchly rast, my potrebujeme udržateľný rast. Čiže aj vtedy musíme nejakým spôsobom rásť, keď už začnú tie veľké firmy západné od nás odchádzať."

R. ŽITŇANSKÝ:

"A s tým súvisí teda ďalšia vec, ako sa najeme z grafov, ktoré budú pekné, ak sa toto podarí, a začne proste dlhodobý hospodársky rast. Ako sa najeme z grafov - tak sa volá aj publikácia, ktorú ste nedávno v **centrálnej banke** vyprodukovali, ktorá sa zaoberá práve štrukturálnymi reformami. Keby sme to teda veľmi zjednodušili, čo aj na základe vášho výskumu, aj našich doterajších skúseností, aj z toho, čo sledujeme v okolitých krajinách a v iných štátoch svete, musí Slovensko spraviť v týchto štrukturálnych reformách, nazvime to, aby sa opäť stalo tigrom. Predtým sme boli stredoeurópsky hospodársky tiger, teraz sme, nazvime to, taká lenivá mačka, alebo neviem, aké zviera proste sa na to najviac hodí. Takže čo musíme spraviť, aby sme znova boli takí tí zaujímaví, o ktorých sa hovorí, nakoniec sa všetci pozerajú a skúmajú ich, že čo ste urobili, že tam dobre vám to ide."

L. ÓDOR:

"Tak my sme urobili to isté, to znamená, že začali sme skúmať tie ekonomiky, ktoré zaznamenali slušné výsledky za isté obdobie, ako napríklad Fínsko, Írsko alebo Južná Kórea. A vlastne odpoveď je asi taká, že dobiehať po istú úroveň by sme dokázali aj s tým, že by sme viac investovali a snažili sme sa zvyšovať napríklad zamestnanosť ako takú, ale ak naozaj chceme predbehnúť, alebo rýchlo dobehnúť ekonomiky, tak budeme musieť našu ekonomiku položiť na základy vzdelanostnej ekonomiky, a tu už

samozrejme hovoríme o horizonte možno desiatich rokov, ale napríklad príklady z Írska a Fínska ukazujú, že to, čo je úplne kľúčové, je prepojiť najmä technické univerzity s praxou, a v podstate budovať kapacity na báze súkromných iniciatív, takže to je vlastne niečo, čo zarezovalo aj v prípade Írska a Fínska, a naozaj dokázali prostredníctvom relatívne veľkých zmien. Priniesť vlastne nejaké ovocie v podobe vyššieho hospodárskeho rastu, ale nejde to hneď. To znamená, že to školstvo je veľká výzva pre Slovensko, dá sa tam urobiť pekne veľa vecí, ale nedá sa povedať, že to školstvo nás vytrhne z toho, že by sme nemuseli konsolidovať verejné financie inými spôsobmi."

R. ŽITŇANSKÝ:

"Takže identifikovali sme v tejto oblasti už druhú vec, asi teda veľmi prepojenú, podnikateľské prostredie, vzdelanosť. Keď sa pozrieme na nejakým spôsobom poučenie z toho obdobia rokov 2002 až 2006, kedy sa na Slovensku diali také veľké štrukturálne reformy, naozaj mnohé systémy sa pomerne zásadne zmenili, aká je z hľadiska politickej ekonomie udržateľnosť tých reforiem, ich nastavenia a tak, aká lekcia z toho vyplýva? Dá sa z toho obdobia niečo zobrať a preniesť do tohto nového, ktoré asi v niečom má potenciál byť podobné, teda že znova nás čakajú štyri roky snahy, snáh proste zlepšiť veci a posunúť ich dopredu?"

Ľ. ÓDOR:

"Trošku je tam rozdiel v tom, ak teda sa pozrieme na to, čo hovorili strany pred voľbami, tak skôr rezonovali také evolučné veci, a nie revolučné, to znamená, že kým pred rokom 2002 tam naozaj boli veľké reformné návrhy, teraz ich až tak veľmi nebolo vidno, možno to tiež súvisí s tou politickou ekonomiou reforiem, že vlastne politika je raz opakovaním, to znamená, že aj o štyri roky bude treba vyhrať voľby, takže trošku opatrne išli na to strany pred voľbami, ale myslím si, že ak naozaj myslia vážne, že tú ekonomiku treba znova naštartovať, tak bude treba urobiť aj niektoré možno menej príjemné záležitosti, to nás asi čaká najbližšie štyri roky."

R. ŽITŇANSKÝ:

"Tak tým sa dostávame aj k dvom veciam, ktoré sú strašne podstatné asi z tohto hľadiska, aj z hľadiska konsolidácie verejných financií a nejakého budúceho udržateľného vývoja, a to je **dôchodkový** a zdravotný systém, ktoré tak ako sú dnes nastavené, a očividne proste dlhodobo v zmysle desaťročí fungovať rozhodne nemôžu, a ani dnes ani nie sú teda optimálne nastavené, čo s nimi sa dá robiť, aby tie zmeny aj boli prešadiť, aj boli udržateľné, a aj dávali zmysel?"

V. BALÁŽ:

"Viete, v zdravotníctve tam radi predstierame, že za obmedzený počet peňazí dostaneme neobmedzenú zdravotnú starostlivosť v absolútnej kvalite, ako to proste nejde. Si treba vymedziť, že čo je taká tá nejaká absolútne nevyhnutná základná starostlivosť, na ktorú má nárok naozaj každý bez ohľadu na to, koľko prispieva, a čo je už nejaký nadštandard, ktorý sú ľudia môžu kupovať v závislosti od vlastných príjmov, ale zdravotníctvo je veľmi dôležitá téma. Chcel by som sa ešte venovať dôchodkovému systému. V **dôchodkovom** systéme, tam urobili dve DZURINDOVE vlády pomerne také rozsiahle, radikálne reformy. Tie boli v princípe dobré, ale aj tam sa nájdú veci, ktoré sa ukázali po niekoľkých rokoch ako nie celkom funkčné. Myslím si, že nie celkom dobre je nastavený najmä prvý pilier, ktorý priveľmi akcentuje určitú zásluhovosť. Sú tam aj určité privilegované skupiny obyvateľstva, ktoré majú nadštandardné **dôchodky**, povedzme v nejakých nadštandardných lehotách ich dostávajú, ale aj čo sa týka valorizácie **dôchodkov**, nemyslím si, že ten systém, ktorý tu je, je teraz udržateľný. Môžeme si povedať, že lepšie je dostávať možno menší **dôchodok** a neskoršie, ale dostávať ho udržateľne, to znamená, aj po desiatich, dvadsiatich rokoch, ako dávať si v nejakom krátkom období veľké **dôchodky**, ako si dávali Gréci, a potom zistiť, že na ne jednoducho nemáme."

R. ŽITŇANSKÝ:

"Len ten problém je, že dnešným dôchodcom to už vysvetlíme asi ťažko, prečo by mali sa uskromňovať, keď v zásade tá situácia dnes je síce zlá, ale ešte nie kritická. Kritická bude možno o desať rokov, to už ich ako keby veľmi nezaujíma. Je tam veľký problém s týmto, že to presahuje proste horizont jedného volebného obdobia. Je na to nejaké rozumné riešenie? Zjavne teda s prvým pilierom treba niečo urobiť."

Ľ. ÓDOR:

"Tak v podstate sú tam tri možnosti, a keď sme to počítali pred niekoľkými rokmi, tak vychádzalo, že aby ten systém bol udržateľný, buď treba teda znížiť mieru náhrady, inak povedané **dôchodky**, alebo zvýšiť odvody zhruba o 5 percentuálnych bodov, alebo radikálne zvýšiť vek odchodu do **dôchodku**. Iné možnosti tam v tom systéme nie sú. A treba zvoliť nejakú takú kombináciu, ktorá vlastne nespôsobí nejaké veľké rozdiely aj medzi dôchodcami, takže dá sa tam hýbať trošku s valorizáciou, inak povedané,

prejsť na nejakú inflačnú indexáciu, kým vlastne tá miera náhrady neklesne na nejakú udržateľnú úroveň, a potom samozrejme v tom odvodovom systéme sa dá urobiť veľa vecí, nehovorím, že sadzbami, ale minimálne je možné urobiť zjednotenie tých základní, zjednotenie výberu. Keď sa pozrieme na úspešnosť výberu daňových úradov a Sociálnej poisťovne, tak vidíme tam obrovské rozdiely. Takže z tohto pohľadu dá sa určite niečo robiť s prvým pilierom, a súhlasím aj s tým, čo hovoril pán BALÁŽ, že tá zásluhovosť, pravdepodobne mieru tej zásluhovosti bude treba obmedziť, keďže druhý pilier je celkom zásluhový. Takže nevidím dôvod, aby sme mali duplikátne tieto systémy."

R. ŽITŇANSKÝ:

"Myslíte si, že by to mala spraviť táto vláda, ktorá nastupuje k moci, a v priebehu týždňa, dvoch, troch zrejme teda bude konštituovaná?"

L. ÓDOR:

"Tak čím skôr urobíme, tým menšie budú tie náklady, ktoré budeme mať v budúcnosti, lebo akonáhle príde starnutie populácie, a keď preženiem, polovicu (...) budú tvoriť starší ľudia a dôchodcovia, tak tieto zmeny budú len veľmi, veľmi ťažko presaditeľné."

R. ŽITŇANSKÝ:

"Pýtam sa na to aj preto, že žiadna z politických strán, ktoré idú zostavovať vládu, ale vlastne žiadna aj z tých, ktoré nezostavujú vládu a pôjdu do opozície, nič takéto vlastne pred voľbami nehovorili, nesľubovali. Proste nemajú ako keby mandát na to, a tým sa zas dostávame k tomu problému, ktorý na Slovensku sme už videli aj v niektorých prípadoch aj v tom období 2002 - 2006, že ak tá vláda v dobrom úmysle proste spraví reformy, ktoré ako keby spoločnosť na ne nie je pripravená a nie je s nimi zžitá, no tak potom hrozí, že príde ďalšia vláda, ktorá to zmetie a možno tie spoločenské náklady toho všetkého sú ešte vyššie, než keby sa nerobilo nič. Preto sa na to pýtam. Takže z tohto hľadiska, čo si myslíte, že tá vláda vlastne má robiť? Ako je tu jasné volanie zodpovednosti, teda niečo spraviť, na druhej strane..."

V. BALÁŽ:

"Všetky tie veci, ktoré spomenul pán ÓDOR, sú nesmierne nepopulárne a samozrejme žiadna vláda nebude zo strany voličov za ne chválená, ale treba ich robiť hneď, čím skorej, a prihovám sa za to, aby sme nehľadali nejaké obkľuky alebo nejaké lacnejšie, rýchlejšie cesty, skutočne sú to nepríjemné veci, ale tak ako je lepšie odseknúť mačke chvost naraz, ako jej sekať po kúskoch, a treba to urobiť hneď, lebo časom si na to voliči zvyknú, a nemyslím si napríklad, že tá ďalšia vláda to už bude rušiť, pretože potom by sa vlastne dostala opäť k tomu stavu verejných financií, ktorý máme teraz, ten jednoducho nie je udržateľný. Už by sme potom nemuseli mať nielen na 13., 12., ale možno ani na 10. **dôchodok**."

R. ŽITŇANSKÝ:

"Do akej miery si myslíte, že je rozumné a zodpovedné a potrebné a realistické hľadať konsenzus v takýchto veciach, to je ďalšia z vecí, ktoré by mohli byť lekciami, ale mohli - nemohli z toho roku 2002 - 2006, lebo keby sa vtedy hľadal konsenzus, tak možno žiadna z tých reforiem, ktoré dnes z nich ako žijeme do nejakej miery, by proste nebola presadená."

L. ÓDOR:

"Áno, to je veľmi dôležitá otázka. V podstate aj tie štúdie diskusné, ktoré sme písali, tak sme písali s tým cieľom, aby sa to diskutovalo, inak povedané, aby sme priniesli vlastne k takému pomyselnému rokovaciemu stolu obidve strany. Takže myslím si, že konsenzus je veľmi, veľmi dôležitý, ale poznáme tú politickú situáciu, ak niečo robí vláda, tak to opozícia kritizuje, atď., ale keď si uvedomíme dlhodobé následky týchto krokov, tak sa oplatí hľadať ten konsenzus. Určite nie vždy sa bude dať nájsť, ale minimálne sa to oplatí hľadať, lebo z dlhodobého hľadiska niektoré veci naozaj nie sú veľmi kontroverzné."

R. ŽITŇANSKÝ:

"Ešte keď hovoríme o **dôchodkovom** systéme, hovorili sme o prvom pilieri a potrebe nejakým spôsobom ho modifikovať. Je tu aj druhý pilier. Tam asi existuje medzi ekonómami nejaká zhoda, že treba ho vrátiť k normálu v tom zmysle, že zrušiť tie rôzne investičné obmedzenia a proste iné bariéry, ktoré de facto znehodnocujú to zhodnocovanie, alebo znižujú."

L. ÓDOR:

"Tak, **Národná banka** to nehovorí prvýkrát, že vlastne tým, že nastala táto zmena, tak v podstate síce majú oveľa istejšie uložené peniaze dôchodcovia, ale veľmi, veľmi na úkor dlhodobej výnosnosti, takže tam bude treba určite robiť nejaké zmeny, lebo inak nemá zmysel, aby zopár spoločností ukladalo na terminované účty peniaze. To vie urobiť aj ten jednotlivец, alebo hocikto iný."

R. ŽITŇANSKÝ:

"Ešte jedna otázka k druhému pilieru. Myslíte si, že po tých všetkých veľkých turbulenciách, ktoré sme tu videli, naozaj podobnú reformu viacpilierovú **dôchodkového** systému zaviedlo desať postkomunistických krajín, a iba na Slovensku a v Maďarsku sa po výmene vlád, po presadení tej reformy, spochybňovali tie reformy, a iba na Slovensku to došlo tak ďaleko, že naozaj chvíľu to vyzeralo, že možno ten druhý pilier bude úplne zrušený. Myslíte si, že po tom všetkom, čo sme zažili, myslím ohľadom druhého piliera, preukázal druhý pilier svoju životaschopnosť a je to niečo, s čím treba rátať a mali by sme proste nejakým spôsobom vychádzať z toho, že bude tuná desaťročia, alebo je to také ako slabé miesto toho celého? Aký je váš pocit?"

V. BALÁŽ:

"No, viete čo, tie DZURINDOVE vlády, ktoré vlastne vytvorili ten druhý pilier, vytvorili ho s určitou logikou, ktorú tá nasledujúca vláda v tom spochybňovala, a zaviedla tam úplne iné porovnávacie pravidlá. Treba si uvedomiť, že prvý pilier je založený na poisťovnom princípe, ako povedal pán **ÓDOR**, čiže minimálnym rizikom zabezpečiť určitý minimálny životný štandard. Ten druhý pilier, ten naozaj je založený na inom princípe, a to na princípe investičnom. Je tam samozrejme aj istý element rizika, a ten element rizika tam otvorene treba aj pustiť, aby tie výnosy boli v dlhodobom výhľade vyššie. Veľmi nešťastné je to porovnávacie obdobie na výnosy v oblasti šesť mesiacov. Je to veľmi krátkodobé, a vedie to paradoxne k tomu, že v tom pilieri vzniká stále väčšie a väčšie riziko, pretože stojí na jednom alebo dvoch druhoch investičných aktív, čo sú terminované vklady, pokladničné poukážky a štátne dlhopisy. Viete, ale základom diverzifikácie rizika je to vlastne rozloženie aktív do rozličných dlhopisov, akcií a všelijakých investičných tried, čiže tým, že sa táto odchádzajúca vláda ako keby snažila urobiť ten druhý pilier bezpečným, tým ho de facto urobila rizikovejším, lebo naozaj sa ten pilier zakladá len na jednom alebo dvoch typoch investičných aktív, čo nedostačuje na diverzifikáciu rizika."

R. ŽITŇANSKÝ:

"Čiže ak prejde tá zmena, ako keby návrat k tomu pôvodnému nastaveniu, tak asi druhý pilier nejakým spôsobom prežije."

L. ÓDOR:

"My, keď sme analyzovali druhý pilier, tak samozrejme malo to význam predovšetkým pre mladších ľudí a vtedy ak väčšiu časť tých investícií vložili do akcií. Inak vlastne ten pilier potom nemá až taký veľký dlhodobý zmysel."

R. ŽITŇANSKÝ:

"Pozrime sa teraz na ozdravenie verejných financií. S tým sme aj začali, to je vlastne taká najurgentnejšia výzva, ktorá stojí pred súčasnou vládou, alebo teda pred vládou, ktorá príde, ona ešte len vzniká. Tam ako naozaj prvoplánovo buď sa dajú zvyšovať príjmy, alebo znižovať výdavky, alebo niečo medzi tým. Čo si myslíte, že je nejaký ako realistický scenár, čo Slovensko čaká v tejto oblasti?"

V. BALÁŽ:

"No určite jednoduchšie je a rýchlejšie znižovať výdavky, lebo tam môžete nariadiť najmä rozpočtovým organizáciám jednoducho, že tie výdavky znížite, im obstavíte tie rozpočtové výdavky. Mobilizovať príjmy je predsa len ťažšie, pretože obyčajne to dosiahnete nejakou zmenou zákona, čo istý čas trvá, kým to parlament schváli, prezident podpíše, kým sa to potom zavedie do praxe, čiže to je otázka tak minimálne na pol roka. Ale určite bude treba tú dieru zapchávať z obdivoch strán, čiže jednak znižovanie výdavkov, ale aj zvyšovanie príjmov. Ale myslím si skôr, že to znižovanie výdavkov je taká rýchlejšia, mobilizačnejšia cesta, a to zvyšovanie príjmov je taká dlhobojšia a koncepcnejšia cesta."

R. ŽITŇANSKÝ:

"Pri tom znižovaní výdavkov ale často sa spomína hrozba, obzvlášť teraz v tom pokrízovom období, kedy sme po roku vybrdli z tých mínusových čísiel a máme tu nejaký rast hospodárstva, že ak vláda bude príliš škrtiť, tak ten rast môže ako keby udupať, že jednoducho nebude ekonomika rásť, alebo bude rásť výrazne menej. Myslíte si, že je toto riziko? Alebo je menšie, než by bolo riziko, keby sme neškrtali?"

L. ÓDOR:

"Do určitej miery je to riziko, no samozrejme nie je možné existovať so súčasným deficitom, lebo za pár rokov by sme sa dostali na také hranice, kde by sme boli nútení robiť niečo tak ako Maďarsko, maďarský záchranný, alebo teda oživovací balíček, že zvýšili DPH, lebo nemohli inak kvôli tomu, že mali vysokú zadlženosť, takže lepšie je to urobiť vtedy, ak sa to dá. Určite sa tam bude hľadať konsenzus, lebo trošku iná situácia, než v roku 2002. V roku 2002 sa dalo veľmi rýchlo konsolidovať tak, že to nemalo veľký následok na hospodársky rast. V podstate tam sa znížil rapidne deficit z 8 na 3 percentá hospodársky rast, nie že klesal, ale akože naberal na dynamike. Teraz to nie je možné veľmi rýchlo urobiť."

Vtedy sa dalo hýbať s úrokovými sadzbami, s dlhodobým pritiahnutím investícií, takže to všetko bolo možné. Teraz to nie je. Takže myslím si, že bude nie taká revolučná cesta znižovania deficitu, ale taká evolučná. A to, čo je ešte pre mňa kľúčové, je vytvoriť nejaký systém, ktorý zabráni tomu, aby v budúcnosti sa opakovalo to, že tie verejné financie sa opäť dostanú do nejakých veľmi negatívnych čísiel."

R. ŽITŇANSKÝ:

"Vy ste aj na sklonku zimy, jari prišli s veľmi zaujímavým paperom, to nazvime, paper, štúdia, ktoré obsahujú rôzne opatrenia, ku ktorým by sme sa dobrovoľne vlastne mohli zaviazat', ktoré by zvýšili pravdepodobnosť, že verejné financie sa nevymknú spod kontroly, napríklad zavedenie maximálneho nejakého dlhového stropu, zavedenie niečoho na spôsob **Bankovej rady** aj na fiškálnu politiku, to znamená, že by bola menej ako ovplyvniteľná, okamžitými politickými popudmi, tak to dlhodobé hospodárenie štátu a tak, čo z toho, si myslíte, že dnes je presaditeľné? V zásade z hľadiska vašich návrhov, keďže strany, ktoré zostávajú vládu, boli veľmi ústretové, alebo veľmi potešené tými návrhmi, by sa mohlo zdať, že vlastne pravdepodobnosť, že niečo z toho sa príjme, sa zvýšila. Máte aj vy ten pocit?"

Ľ. ÓDOR:

"Vznikajú tieto inštitúcie v zahraničí. Videli sme, že v Británii, akonáhle prišla nová vláda, tak založili Fiškálnu radu, takže z tohto pohľadu myslím si, že ten tlak aj zvonka bude taký, že bude treba robiť niečo, a vzhľadom na to, že niektoré tie strany, ktoré teraz teda pravdepodobne zostavia vládu, mali vo svojich programoch viaceré prvky z týchto návrhov, tak predpokladám, že niečo sa môže objaviť aj v Programovom vyhlásení vlády."

R. ŽITŇANSKÝ:

"Ešte čo sa týka mobilizácie príjmov, často sa debatuje o tom, že teda či sa budú, alebo nebudú zvyšovať dane. Pred voľbami samozrejme žiadna strana verejne nepovedala, že bude zvyšovať dane. Dokonca ani teraz to vlastne nehovorila, a ešte stále je otvorená taká možnosť, že sa dane nebudú zvyšovať v zmysle sadzieb, ale že sa len zACPú niektoré diery, zrušia niektoré výnimky, čím sa reálne trochu zvýši daňové zaťaženie, ale nebude to nejaká ako dramatická zmena. Myslíte si, že táto cesta je možná a mohlo by to stačiť?"

V. BALÁŽ:

"Nemyslím si to. Môže to možno stačiť nejak na začiatok, ale musíme si uvedomiť, že dnes vlastne z daní už financujeme aj výpadok príjmov v prvom pilieri. To starnutie populácie je naozaj faktom, ktorému sa treba pozrieť do očí. Situáciu nám komplikuje aj vysoká nezamestnanosť, ktorá pravdepodobne bude dlhodobo vysoká, čiže nie je to záležitosť, povedzme, pol roka alebo roka, ale viacerých rokov. A tam naozaj nám nezostane nič iné, ako nejakým spôsobom zvýšiť príjmy štátneho rozpočtu, ktoré sú, najmä tie časti samozrejme z daní. Čiže možno keď aj nie hneď, ale budeme musieť v dlhodobom výhľade naozaj uvažovať o zvyšovaní príjmov, t.j. otvorene povedané daní."

R. ŽITŇANSKÝ:

"Posledná vec, veľmi krátko. Skúsme teraz z Prognostického ústavu, **Národná banka** nie je prognostická inštitúcia, ale skúsme urobiť takú prognózu, aký si myslíte, že budete mať o štyri roky pocit z toho, čo poznáme aj politikov, aj máme nejaké naozaj z reforiem a rôznych týchto vecí, čo si myslíte, že po štyroch rokoch tej vlády, ktorá príde, bude taký ako hlavný pocit? Budete mať pocit, že budú to premárnené rok, alebo naopak, veľké reformy, alebo čo očakávate?"

V. BALÁŽ:

"No, nevieme, čo príde, lebo naozaj nevieme, čo nás v budúcnosti čaká. Treba otvorene povedať, že tá rodiaca sa koalícia pozostáva zo štyroch strán, ktoré nie vždy majú teda absolútne rovnaké názory, a tak ako je zložitá pre dvoch ľudí sa niekedy dohodnúť, tak pri štyroch politických stranách to môže byť ešte zložitejšie. Ja si však myslím, že naozaj si uvedomili, tie naše politické špičky, že my nie sme nejakým ostrovom, že si môžeme robiť v tomto štáte to, čo my chceme, a tak, ako chceme, ale že na nás veľmi vplýva medzinárodná situácia, a keď zavádzajú nepopulárne, ale potrebné reformy aj také krajiny, ako je Španielsko, Írsko, Nemecko, Francúzsko, že my sa tomu naozaj nevyhneme. Čiže myslím si, že tento externý tlak, tlak tej reality, že nakoniec si uvedomia aj naše politické špičky, a dokonca aj tie, ktoré sa v súčasnosti chystajú do opozície."

R. ŽITŇANSKÝ:

"Pán ÓDOR."

Ľ. ÓDOR:

"Ťažko povedať. Skúste sa ma spýtať po zverejnení vládneho programu, takže potom budeme vedieť asi viacej o mojich pocitoch."

R. ŽITŇANSKÝ:

"Budeme múdrejší. To bol **Ludovít ÓDOR**, člen **Bankovej rady Národnej banky Slovenska**, a Vladimír **BALÁŽ** z Prognostického ústavu Slovenskej akadémie vied. Ďakujem pekne za návštevu v štúdiu."

V. **BALÁŽ**:

"Dovidenia."

L. **ÓDOR**:

"Dovidenia."

R. **ŽITŇANSKÝ**:

"Analýzy a trend sa končia, ale presne o týždeň sa stretneme znova. Dovidenia."

STORIN